

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

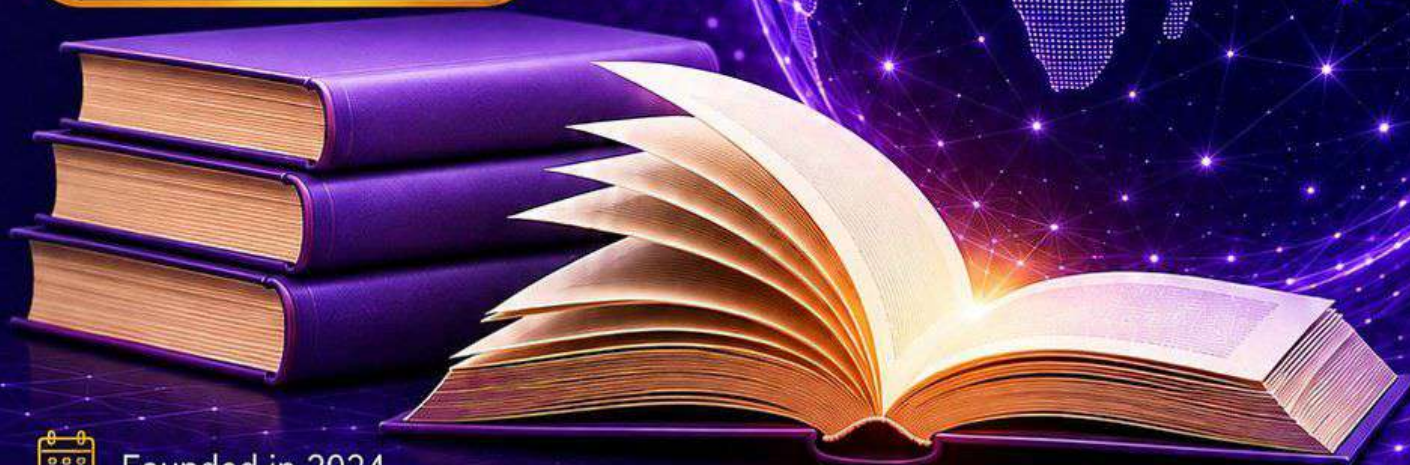
IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 8

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

BADIIY MATN TARJIMASIDA MILLIY-MADANIY BIRLIKLARNING IFODALANISHI: FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA

Nishonov Fatxiddin Payziboevich

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, dotsent.

e-mail: nishonov_69@mail.ru

Annotatsiya.

Milliy-madaniy birliklar muayyan xalqning tarixiy xotirasi, qadriyatlar tizimi, dunyoqarashi, urf-odatlar, turmush tarzi va ma'naviy tajribasini o'zida mujassamlashtiruvchi madaniy kod sifatida talqin etiladi. Tarjima jarayoni nafaqat bir til birliklarini boshqa til vositalari orqali ifodalash, balki turli madaniy olamlar, qadriyatlar va tafakkur shakllari o'rtasidagi falsafiy muloqot sifatida qaraladi. Tadqiqotda fransuz va o'zbek badiiy matnlaridagi realiyalar, etnomadaniy tushunchalar, frazeologik birliklar, diniy-ma'naviy tasavvurlar, milliy urf-odat va an'analarni ifodalovchi birliklarning tarjimada qayta yaratilish xususiyatlari yoritiladi. Shuningdek, milliy kolorit, madaniy xotira va aksiologik mazmunni saqlashda tarjimonning interpretativ faoliyati hamda madaniyatlararo vositachilik funksiyasiga alohida e'tibor qaratiladi. Natijada badiiy tarjimaning milliy o'zlikni anglash, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish va umuminsoniy qadriyatlarni o'zaro uyg'unlashtirishdagi falsafiy ahamiyati asoslanadi.

Kalit so'zlar: badiiy tarjima, milliy-madaniy birlik, madaniy kod, milliy qadriyat, aksiologiya, gerменевтика, madaniy xotira, milliy kolorit, fransuz tili, o'zbek tili, madaniyatlararo muloqot.

ВЫРАЖЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫХ ЕДИНИЦ В ПЕРЕВОДЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА: НА МАТЕРИАЛЕ ФРАНЦУЗСКОГО И УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКОВ

Нишонов Фатхиддин Пайзибоевич

Узбекский государственный университет мировых языков, Доцент

Аннотация.

Национально-культурные единицы рассматриваются как своеобразные культурные коды, воплощающие историческую память, систему ценностей, мировоззрение, обычаи, образ жизни и духовный опыт определённого народа. Процесс перевода интерпретируется не только как передача языковых единиц средствами другого языка, но и как философский диалог между различными культурными мирами, системами ценностей и формами мышления. Особое внимание уделяется способам передачи реалий, этнокультурных понятий, фразеологических единиц, религиозно-духовных представлений, национальных обычаев и традиций во французских и узбекских художественных текстах. Рассматривается интерпретативная деятельность переводчика и его функция культурного посредника в сохранении национального колорита, культурной памяти и аксиологического содержания оригинала. Обосновывается философское значение художественного перевода в осмыслении национальной идентичности, развитии межкультурного диалога и гармонизации национальных и общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: художественный перевод, национально-культурная единица, культурный код, национальные ценности, аксиология, герменевтика, культурная память, национальный колорит, французский язык, узбекский язык, межкультурный диалог.

THE REPRESENTATION OF NATIONAL-CULTURAL UNITS IN LITERARY TRANSLATION: A STUDY OF FRENCH AND UZBEK LANGUAGES

Nishonov Fatxiddin Payziboevich

Uzbekistan State World Languages University, associate professor

Abstract.

National-cultural units are interpreted as cultural codes embodying the historical memory, value system, worldview, customs, way of life, and spiritual experience of a particular nation. Translation is considered not merely as the transfer of linguistic units from one language into another, but as a philosophical dialogue between different cultural worlds, value systems, and modes of thinking. Particular attention is paid to the translation of culture-specific realities, ethnocultural concepts, phraseological units, religious and spiritual representations, national customs, and traditions found in French and Uzbek

literary texts. The study also addresses the interpretative activity of the translator and the translator's role as a mediator between cultures in preserving national identity, cultural memory, and the axiological content of the original text. The philosophical significance of literary translation is substantiated through its role in understanding national identity, promoting intercultural dialogue, and harmonizing national and universal human values.

Keywords: literary translation, national-cultural unit, cultural code, national values, axiology, hermeneutics, cultural memory, national identity, French language, Uzbek language, intercultural dialogue.

KIRISH

Badiiy tarjima turli xalqlar adabiyoti, tili va madaniyati o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ta'minlovchi murakkab ijodiy va filologik jarayon hisoblanadi. Unda tarjimonning vazifasi faqat asl matn mazmunini boshqa til vositalari orqali qayta ifodalash bilan cheklanmaydi, balki muallifning badiiy niyati, asarning uslubiy xususiyatlari, obrazlar tizimi, milliy kolorit va madaniy mazmunini imkon qadar to'liq saqlab qolishni ham nazarda tutadi. Ayniqsa, turli til oilalariga mansub va o'ziga xos tarixiy-madaniy taraqqiyot yo'liga ega bo'lgan fransuz hamda o'zbek tillari o'rtasidagi badiiy tarjimada milliy-madaniy birliklarning muqobil ifodasini topish tarjimashunoslikning dolzarb masalalaridan biridir.

Badiiy matnning lingvistik tarkibida xalqning turmush tarzi, urf-odatlar, an'analar, diniy va maishiy qarashlari, tarixiy tajribasi hamda milliy dunyoqarashini ifodalovchi ko'plab birliklar mavjud bo'ladi. Bunday birliklar tilshunoslikda realiyalar, etnografizmlar, lingvomadaniy birliklar, madaniy markerlar, konseptual birliklar va milliy xos so'zlar kabi turli terminlar orqali tavsiflanadi. Ularning semantik tuzilishida lug'aviy ma'nodan tashqari milliy-madaniy konnotatsiya, tarixiy assotsiatsiya hamda muayyan etnosga xos obrazli tasavvurlar mujassamlashadi. Shu sababli milliy-madaniy birliklarni tarjima qilish jarayonida ularning faqat nominativ ma'nosini emas, balki konnotativ, pragmatik va stilistik xususiyatlarini ham hisobga olish zarur.

Fransuz va o'zbek badiiy matnlarida uchraydigan milliy-madaniy birliklar ikki xalqning lingvomadaniy olami o'rtasidagi farqlarni yaqqol namoyon etadi. Fransuz tilidagi ijtimoiy turmush, gastronomiya, kiyinish madaniyati, tarixiy institutlar, diniy an'analar hamda kundalik hayotga oid realiyalar ko'pincha o'zbek kitobxonlari uchun bevosita tushunarli bo'lmagan madaniy axborotni o'zida saqlaydi. Xuddi shuningdek, o'zbek tilidagi mahalla, milliy taomlar, qarindoshlik munosabatlari, marosimlar, urf-odatlar, diniy-ma'rifiy tushunchalar va an'anaviy turmushga oid birliklarni fransuz tiliga tarjima qilishda ham semantik hamda madaniy nomuvofiqlik holatlari yuzaga keladi. Bunday vaziyatlarda tarjimon ekvivalent tanlash, transliteratsiya, izohlash, tavsifiy tarjima, kalkalash, konkretlashtirish, umumlashtirish yoki funksional muqobillardan foydalanish kabi turli tarjima strategiyalariga murojaat qiladi.

Milliy-madaniy birliklarning tarjimada ifodalanishi badiiy matnning uslubiy yaxlitligini saqlash masalasi bilan ham bevosita bog'liq. Chunki muayyan realiya yoki etnomadaniy birlik ko'pincha qahramon xarakterini ochish, voqealar sodir bo'layotgan makon va davrni tasvirlash, milliy muhitni yaratish hamda muallifning individual uslubini namoyon etishda muhim vosita vazifasini bajaradi. Tarjimada bunday birlikning noto'g'ri yoki ortiqcha moslashtirilishi matnning milliy xususiyatlarini susaytirishi, aksincha, uning tushuntirilmasdan bevosita ko'chirilishi esa retseptor uchun mazmunni anglashni qiyinlashtirishi mumkin. Demak, tarjimon oldida asl matnning milliy koloritini saqlash bilan tarjima matnining o'quvchi uchun tushunarligini ta'minlash o'rtasidagi muvozanatni topish vazifasi turadi.

Zamonaviy tarjimashunoslikda badiiy tarjima lingvistik, stilistik, pragmatik va lingvomadaniy omillarning o'zaro ta'siri asosida tadqiq etilmoqda. Bu jihatdan milliy-madaniy birliklarni qiyosiy o'rganish ikki tilning nafaqat leksik-semantik xususiyatlarini, balki ularning ortida turgan madaniy konseptlar va milliy tafakkur shakllarini ham aniqlash imkonini beradi. Fransuz va o'zbek tillari materiallari asosida olib borilgan qiyosiy tahlil tarjimada ekvivalentlik darajasi, semantik transformatsiyalar, madaniy adaptatsiya va milliy koloritning qay darajada saqlanishini aniqlash uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Badiiy tarjimada milliy-madaniy birliklarning ifodalanishi masalasi zamonaviy tarjimashunoslikning lingvistik, stilistik va lingvomadaniy yo'nalishlari kesishgan nuqtada shakllangan muammolardan biridir. Mazkur muammo doirasida milliy realiyalar, etnografik birliklar, frazeologizmlar, madaniy konnotatsiyaga ega leksemalar, tarixiy-maishiy tushunchalar hamda muayyan xalqning dunyoqarashini aks ettiruvchi til vositalarini boshqa tilda qayta yaratish masalalari tadqiq etiladi. Fransuz, rus, o'zbek va G'arb tarjimashunoslik maktablarida ushbu hodisaga turlicha nazariy yondashilgan bo'lsa-da, ularni birlashtiruvchi jihat tarjimada faqat lug'aviy ma'noni emas, balki matnning funksional, stilistik va madaniy mazmunini ham saqlash zarurligi bilan belgilanadi.

Fransuz tarjimashunosligida Jean-Paul Vinay va Jean Darbelnetning **Stylistique comparée du français et de l'anglais: méthode de traduction** asari tarjima birliklari va transformatsiyalarini tizimli tavsiflashda muhim nazariy manbalardan biri hisoblanadi. Olimlar tarjima jarayonini qiyosiy stilistika bilan uzviy bog'lab,

****o'zlashtirish (emprunt), kalka (calque), so'zma-so'z tarjima, transpozitsiya, modulyatsiya, ekvivalentlik va adaptatsiya**** kabi tarjima protseduralarini ajratadilar [1]. Ushbu tasnif milliy-madaniy birliklar tarjimasini tahlil qilish uchun ham metodologik jihatdan ahamiyatlidir. Chunki tarjima tilida to'liq ekvivalenti mavjud bo'lmagan madaniy birlik ayrim hollarda o'zlashtirish yoki kalka orqali saqlansa, boshqa holatlarda funksional ekvivalent yoki adaptatsiya yordamida tarjima madaniyatiga yaqinlashtiriladi. Demak, Vinay va Darbelnet konsepsiyasi fransuz va o'zbek tillaridagi milliy xos birliklarning tarjimada qanday transformatsiyaga uchrashini protseduraviy jihatdan tavsiflash imkonini beradi.

Fransuz tilshunosi Georges Mounin **Les problèmes théoriques de la traduction** asarida tarjima imkoniyati va uning lingvistik chegaralarini til, ma'no, semantik tizim, madaniyat hamda turli xalqlarning borliqni idrok etish xususiyatlari bilan bog'liq holda ko'rib chiqadi [2]. Mounin tarjima nazariyasini faqat ikki tilning formal muvofiqligiga keltirib chiqarish yetarli emasligini ko'rsatib, til birliklarining ma'nosi muayyan madaniy va kommunikativ tajriba bilan aloqador ekanligiga e'tibor qaratadi. Bu jihat fransuz va o'zbek badiiy matnlaridagi madaniyatga xos tushunchalarni tarjima qilishda ayniqsa muhimdir: bir xalq tilida odatiy bo'lgan predmet, marosim yoki ijtimoiy tushuncha ikkinchi xalq lingvomadaniy tajribasida aynan shu semantik chegaralarga ega bo'lmasligi mumkin. Shuning uchun bunday birliklarning tarjimasi lingvistik almashtirish bilan bir qatorda madaniy mazmunni interpretatsiya qilishni ham talab etadi.

Antoine Bermanning **L'épreuve de l'étranger: culture et traduction dans l'Allemagne romantique** asari tarjimani bir madaniyatning boshqa madaniyat bilan uchrashuvi sifatida tushunishga katta ta'sir ko'rsatgan. Berman tarjima hodisasini "begona" bilan munosabat, ya'ni asliyatning til va madaniy o'ziga xosligini qabul qiluvchi madaniyat bilan to'qnashuvi nuqtayi nazaridan talqin qiladi [3]. Uning yondashuvida tarjimada begona madaniyatga xos belgilarni haddan tashqari o'zlashtirish va milliy xususiyatlarni yo'qotish muammosi alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur konsepsiya fransuzcha badiiy matndagi **bistro, mairie, arrondissement, baguette, château** singari madaniy konnotatsiyali birliklarni yoki o'zbek tilidagi **mahalla, choyxona, sumalak, hashap, do'ppi** kabi milliy realiyalarni tarjimada qanday darajada saqlash kerakligini baholash uchun nazariy asos bo'la oladi. Tarjimon bunday hollarda o'quvchini begona madaniyatga yaqinlashtirish va matnni qabul qiluvchi til me'yorlariga moslashtirish o'rtasidagi nisbatni belgilaydi.

Fransuz tarjimashunoslik maktabining yana bir muhim yo'nalishi Danica Seleskovitch va Marianne Lederer tomonidan ishlab chiqilgan interpretativ tarjima nazariyasidir. Ularning **Interpréter pour traduire** asarida tarjima jarayoni alohida so'zlarni mexanik almashtirish emas, balki matnni ****tushunish, uning mazmunini verbal shakldan ajratib anglash va boshqa tilda qayta ifodalash**** jarayoni sifatida izohlanadi [4]. Mazkur nazariyaga ko'ra, tarjimon dastlab asl matn orqali ifodalangan ma'noni tushunadi, keyin uni tarjima tili vositalari bilan qayta verbalizatsiya qiladi. Bu yondashuv milliy-madaniy birliklar tarjimasida ayniqsa samarali, chunki bunday birlikning lug'aviy ekvivalenti har doim ham uning kontekstual va madaniy mazmunini yetkazib bera olmaydi. Tarjimon birlik ortidagi ijtimoiy tajriba, vaziyat va assotsiativ ma'noni tushungandagina uni boshqa madaniyat vakiliga adekvat yetkazishi mumkin [4].

Rus tarjimashunoslik maktabida A.V. Fedorovning **Основы общей теории перевода** asari tarjimani lingvistik jihatdan tadqiq etishning fundamental manbalaridan biridir. Olim tarjimada til vositalarini tanlash, leksik va grammatik muvofiqlik, matnning janriy hamda funksional xususiyatlarini hisobga olish kabi muammolarni tizimli ravishda ko'rib chiqadi [5]. Fedorov konsepsiyasidan kelib chiqib, badiiy tarjimada ekvivalentlik alohida so'z darajasidagi tashqi moslik bilangina belgilanmasligi, balki asliyatning mazmuniy va uslubiy vazifalarini tarjima tilida qayta yaratish bilan bog'liq ekanini ko'rish mumkin. Bu qoida milliy-madaniy birliklarga ham tatbiq etiladi: tarjimada realiyaning predmet ma'nosi saqlangan holda uning badiiy-uslubiy vazifasi yo'qolsa, asliyatning estetik ta'siri to'liq qayta yaratilmaydi [5].

V.N. Komissarov **Теория перевода (лингвистические аспекты)** asarida tarjima ekvivalentligini bir xil darajadagi mutlaq moslik emas, balki original va tarjima o'rtasidagi mazmuniy munosabatlarning turli darajalari bilan bog'liq hodisa sifatida tadqiq etadi [6]. Uning nazariyasida kommunikativ maqsad, vaziyat, xabarni ifodalash usuli va til birliklari o'rtasidagi munosabat tarjima sifatini belgilovchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. Bunday qarash badiiy matndagi milliy-madaniy birlik tarjimasida ham muhim: ayrim vaziyatlarda shakliy muvofiqlikni saqlash mumkin bo'lmas-da, birlikning kommunikativ va pragmatik vazifasini tarjima tilida ekvivalent vositalar orqali tiklash mumkin. Shunday ekan, milliy realiya tarjimasining muvaffaqiyati faqat lug'aviy muvofiqlikka emas, uning matndagi funksiyasining qay darajada saqlanganiga ham bog'liq [6].

Milliy-madaniy birliklarni o'rganishda S. Vlahov va S. Florinning **Непереводимое в переводе** monografiyasi bevosita metodologik ahamiyatga ega. Mualliflar tarjimashunoslikda ****realiya**** tushunchasini maxsus tadqiq qilib, realiyalarni muayyan xalqning hayoti, tarixi, madaniyati va turmushiga xos obyekt hamda tushunchalarni nomlovchi, boshqa til va madaniyatda to'liq muqobili bo'lmasligi mumkin bo'lgan birliklar sifatida tavsiflaydilar [7]. Ularning tadqiqotida realiyaning ****milliy va tarixiy koloritni tashish xususiyati****, shuningdek, uni transkripsiya, transliteratsiya, kalkalash, tavsifiy ifodalash, kontekstual almashtirish singari

vositalar yordamida qayta yaratish masalalari keng yoritiladi. Vlahov va Florinning yondashuvi fransuz va o'zbek badiiy matnlaridagi milliy-maishiy birliklarni aniqlash, tasniflash hamda tarjima usullarini qiyoslash uchun mazkur tadqiqotning asosiy nazariy tayanchlaridan biri bo'lib xizmat qiladi [7].

O'zbek tarjimashunoslik maktabida G'aybullar Salomovning ilmiy merosi milliy xususiyat va badiiy tarjima masalasini o'rganishda alohida o'rin tutadi. Uning **Tarjima nazariyasi asoslari** asarida adekvat badiiy tarjima masalasi ***uslubiy-milliy xoslik, janr spetsifikasi, davr koloriti, shakl va mazmun birligini saqlash*** kabi muammolar bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilingan [8]. Salomov tarjima jarayonida asarning milliy ruhini qayta yaratishni badiiy tarjimaning muhim talablaridan biri sifatida ko'radi. Ayniqsa, frazeologik birliklar, obrazli ifodalar va milliy xususiyatlarni boshqa tilda qayta yaratish masalalari uning tarjimashunoslik qarashlarida muhim o'rin egallaydi. Bu yondashuv o'zbekcha milliy-madaniy birliklarning fransuzcha tarjimalarini tahlil qilishda birlikning faqat predmet-logik mazmunini emas, balki uning milliy va uslubiy rangini ham baholash zarurligini ko'rsatadi [8].

O'zbek tarjima nazariyasining keyingi taraqqiyotida Qudrat Musayevning **Tarjima nazariyasi asoslari** darsligi muhim o'rin egallaydi. Mazkur asarda tarjima nazariyasi va amaliyotining muhim muammolari, tarjimonlik faoliyatining asosiy qonuniyatlari hamda tarjima matnini tahlil qilish masalalari kompleks tarzda yoritilgan [9]. Musayevning yondashuvi badiiy tarjimada til birliklarini matnning umumiy mazmuni va funksional vazifasidan ajratib baholash mumkin emasligini ko'rsatadigan o'zbek tarjimashunoslik an'analari davom ettiradi. Shu jihatdan uning tadqiqotlari aslyat va tarjima matni o'rtasidagi leksik-semantik hamda stilistik muvofiqlikni baholashda nazariy asos sifatida qo'llanilishi mumkin [9].

Jumaniyoz Sharipovning o'zbek badiiy tarjimasini tarixi va tarjimonlik mahoratiga bag'ishlangan tadqiqotlari ham ushbu masalaning milliy ilmiy zaminini shakllantirgan. Uning **Badiiy tarjimaning ba'zi masalalari**, **O'zbekistonda tarjima tarixidan** hamda **Badiiy tarjimalar va mohir tarjimonlar** asarlarida o'zbek adabiy tarjima tajribasi, tarjimonlarning ijodiy mahorati va badiiy asarni boshqa til vositalari orqali qayta yaratish bilan bog'liq muammolar o'rganilgan [10]. Sharipov tadqiqotlari o'zbek tarjimashunosligida badiiy tarjima tarixiy-adabiy jarayon hamda ijodiy faoliyat sifatida o'rganishga katta hissa qo'shgan bo'lib, milliy adabiy an'analarning tarjima jarayonidagi o'rnini aniqlash uchun muhim manba vazifasini bajaradi [10].

G'arb tarjimashunosligida Eugene A. Nidaning ekvivalentlikka oid qarashlari ham milliy-madaniy birliklar tarjimasini tushuntirish uchun muhimdir. **Toward a Science of Translating** asarida Nida formal va dinamik ekvivalentlik masalalarini kommunikativ jarayon bilan bog'lab, tarjima matnining qabul qiluvchiga ta'sirini hisobga olish zarurligini asoslaydi [11]. Bunday yondashuv madaniy jihatdan begona birliklar tarjimasida ayniqsa dolzarb: original birlikni shaklan saqlash bilan birga uning tarjima o'quvchisi tomonidan qanday idrok etilishini hisobga olish lozim. Shu sababli madaniy birlikni izohlash, funksional muqobil bilan almashtirish yoki asl shaklini saqlash haqidagi qaror retseptorning til va madaniy bilimlari bilan ham bog'liq bo'ladi [11].

Peter Newmark **A Textbook of Translation** asarida tarjimaning madaniy aspektlarini maxsus muammo sifatida yoritib, tarjima jarayonida madaniyatga bog'liq leksika va tushunchalarni qayta ifodalash masalasiga e'tibor qaratadi [12]. Uning yondashuvida tarjimon matn turi, kommunikativ vazifa va madaniy kontekstni hisobga olgan holda turli tarjima protseduralarini tanlashi zarur. Shu sababli milliy taomlar, kiyim-kechak, urf-odatlar, ijtimoiy institutlar, diniy tushunchalar va geografik-madaniy birliklar bir xil usulda emas, balki ularning matndagi funksiyasiga qarab tarjima qilinishi kerak [12].

Mona Bakerning **In Other Words: A Coursebook on Translation** asarida esa so'z darajasida ekvivalentsizlikning sabablaridan biri sifatida ***culture-specific concepts***, ya'ni muayyan madaniyatga xos tushunchalarning mavjudligi ko'rsatiladi [13]. Bunday vaziyatda asl tildagi tushuncha tarjima tilida leksiklashmagan yoki boshqa semantik chegaraga ega bo'lishi mumkin. Baker tomonidan tavsiflangan ekvivalentsizlik hodisasi fransuz va o'zbek tillaridagi milliy-madaniy birliklarni qiyosiy tahlil qilish uchun ayniqsa muhimdir. Chunki ikki til o'rtasidagi tafovut faqat so'z shakllari darajasida emas, balki ular orqali kategoriyalashtirilgan madaniy tajriba darajasida ham yuzaga chiqadi [13].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda qiyosiy-tarjimaviy tahlil metodi asosiy metod sifatida qo'llanildi. Ushbu metod fransuz va o'zbek tillaridagi badiiy matnlarda uchraydigan milliy-madaniy birliklarning semantik, stilistik hamda lingvomadaniy xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, ularning tarjima matnida qay darajada saqlanganini qiyosiy asosda baholash imkonini beradi. Tadqiqot materiali sifatida fransuz va o'zbek badiiy adabiyoti namunalari hamda ularning tarjima variantlarida uchraydigan milliy realiyalar, etnografizmlar, frazeologik birliklar, urf-odat, marosim, milliy taom, kiyim-kechak, maishiy turmush, ijtimoiy munosabat va tarixiy-madaniy muhitni ifodalovchi leksik birliklar tanlab olindi.

Tahlilning dastlabki bosqichida badiiy matndan milliy-madaniy mazmunga ega birliklar ajratib olindi va ularning asl matndagi lug'aviy ma'nosi, kontekstual vazifasi, stilistik bo'yqandorligi hamda madaniy konnotatsiyasi aniqlandi. Bunda milliy-madaniy birliklarning faqat predmet yoki tushunchani nomlash

funksiyasi emas, balki qahramon xarakterini ochish, milliy muhitni shakllantirish, tarixiy davrni ifodalash va asarning badiiy koloritini yaratishdagi o'rni ham e'tiborga olindi.

Keyingi bosqichda asl matndagi birlik va uning tarjima variantlari o'zaro qiyoslandi. Tarjimada qo'llanilgan usullar transkripsiya va transliteratsiya, kalka, to'liq yoki qisman ekvivalent, tavsifiy tarjima, konkretlashtirish, umumlashtirish, funksional almashtirish va madaniy adaptatsiya kabi mezonlar asosida tasniflandi. Bunday tasnif milliy-madaniy birlikning tarjima jarayonida shaklan saqlanishi, semantik transformatsiyaga uchrashi yoki tarjima qilinayotgan til madaniyatiga moslashtirilishi holatlarini aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Badiiy matndagi milliy-madaniy birliklarni tarjima qilish jarayonida tarjimon oldida ikki asosiy vazifa turadi: bir tomondan, asliyat mansub bo'lgan xalqning madaniy muhitini saqlash, ikkinchi tomondan esa mazkur birlikning tarjima tili o'quvchisi tomonidan tabiiy va to'g'ri anglanishini ta'minlash. Fransuz va o'zbek tillari misolida bu masala ayniqsa muhim, chunki ikki tilning leksik tizimi bilan bir qatorda ularda ifodalangan tarixiy turmush, ijtimoiy munosabatlar, maishiy an'analar va obrazli tafakkur shakllari ham sezilarli farqlarga ega.

Tadqiqot metodologiyasida belgilangan qiyosiy-tarjimaviy tahlil asosida milliy-madaniy birliklarning tarjimada ifodalanishi uch mezon bo'yicha baholandi: semantik adekvatlik, milliy-madaniy koloritning saqlanishi va funksional-uslubiy muvofiqlik. Tahlil milliy-madaniy birliklarni tarjima qilishda yagona universal usul mavjud emasligini, tarjima strategiyasi birlikning matndagi vazifasiga qarab o'zgarishini ko'rsatdi.

"Bel-Ami – Azizim": nomni funksional-madaniy qayta yaratish

Gi de Mopassanning *Bel-Ami* romani nomining o'zbek tiliga "Azizim" tarzida tarjima qilinishi funksional ekvivalentlikning xarakterli namunasi hisoblanadi [14; 15]. Fransuz tilidagi *bel ami* birikmasining so'zma-so'z komponentlari *bel* – "chiroyli, ko'rkam", *ami* – "do'st" ma'nolarini anglatadi. Biroq asar kontekstida u oddiy "chiroyli do'st" ma'nosida emas, qahramonga nisbatan mehr, yaqinlik va erkalash munosabatini ifodalovchi nom sifatida qo'llanadi. Shu sababli uni so'zma-so'z o'g'irish pragmatik va badiiy vazifani to'liq bermagan bo'lar edi.

Ibrohim G'afurov tarjima jarayonini sharhlar ekan, roman sarlavhasi uchun "jonim", "jonginam", "do'ndiqcham", "shakarim", "jononam", "tasadduq" kabi bir qator variantlarni ko'rib chiqqanini, oxir-oqibat "Azizim" variantini tanlaganini qayd etadi [16]. Bu holat tarjimada lug'aviy ekvivalent emas, balki kommunikativ-pragmatik muqobil izlanganini ko'rsatadi.

"Azizim" leksemasi asliyatdagi barcha lug'aviy komponentlarni aynan takrorlamasa-da, murojaatning emotsional xarakterini, yaqinlik va erkalash semasini tabiiy o'zbekcha shaklda ifodalaydi. Demak, mazkur holatda shakliy moslikdan voz kechish evaziga funksional-uslubiy adekvatlikka erishilgan.

"Bohème" konseptining tarjimada qayta interpretatsiyasi

Milliy va ijtimoiy-madaniy mazmuni kuchli birliklarning tarjimasi bundan ham murakkabroqdir. *Bel-Ami* romanidagi bohème tushunchasi bunga misol bo'la oladi. Fransuz madaniy muhitida *bohème* san'atkorona, erkin, an'anaviy burjua turmush me'yorlariga to'la bo'ysunmaydigan ijtimoiy-madaniy hayot tarzi va shu muhit vakillarini anglatuvchi tarixiy konseptdir. O'zbek tilida uning barcha denotativ va konnotativ belgilarini bir vaqtda ifodalovchi tayyor muqobil mavjud emas.

I. G'afurovning o'z ma'lumotiga ko'ra, tarjimaning turli bosqichlarida mazkur birlik uchun dastlab "antiqa xotin", "topilmas xotin", keyin "parivash", undan so'ng esa "ofatijon" varianti tanlangan [16]. Ushbu ketma-ketlik tarjima muqobili tayyor holda olinmasdan, kontekst asosida shakllanishini ko'rsatadi.

"Antiqa xotin" varianti tushunchaning noodatiylik belgisini yetkazadi, biroq obrazning jozibadorlik va erkinlik konnotatsiyasini to'liq bera olmaydi. "Parivash" yuqori poetik bo'yoqqa ega bo'lsa-da, fransuzcha *bohèmening* ijtimoiy mazmunidan uzoqlashadi. "Ofatijon" esa denotativ jihatdan *bohèmening* lug'aviy tengdoshi emas, biroq mazkur kontekstda ayolning o'ziga xosligi, jozibasi, erkinligi va odatiy me'yorlarga sig'masligi haqidagi pragmatik taassurotni kuchliroq ifodalaydi.

Shu sababli mazkur tarjimani kontekstual-funksional adaptatsiya sifatida baholash mumkin. Bunda manba madaniyatiga oid tushunchaning ijtimoiy-semantik tarkibi qisman qisqaradi, biroq personaiga berilgan emotsional va baholovchi xarakteristika tarjima tilida kuchayadi.

Tarixiy-maishiy realiyalarning saqlanishi

Bel-Ami romanida XIX asr Parij hayotini ifodalovchi ko'plab pul birliklari, urbanonimlar va maishiy realiyalar mavjud. Masalan, asar boshida Jorj Dyuruaning moddiy ahvoli uning cho'ntagida qolgan "trois francs quarante" orqali ko'rsatiladi. I. G'afurov tarjimasida ushbu birlik "uch frank qirq santim" tarzida saqlangan [14; 15].

Bunda tarjimon *frankni* o'zbek pul birligiga almashtirmagan. Agar mazkur birlik, masalan, "so'm" bilan adaptatsiya qilinganida, voqealarning XIX asr Fransiyasida kechayotgani haqidagi tarixiy-madaniy

tasavvur buzilgan bo'lar edi. "Frank" va "santim" birliklarining saqlanishi asarning xronotopini hamda iqtisodiy muhitini o'quvchiga yetkazadi.

Shuningdek, tarjimada boulevard – bulvar, Notre-Dame-de-Lorette – Notr-Dam-de-Loret kabi birliklarning o'zlashtirilgan yoki transkripsiyalangan shaklda berilishi kuzatiladi [15]. Bunday strategiya milliy realiyani o'zbekcha tushuncha bilan almashtirish emas, balki tarjima matniga fransuz madaniy makonining belgilarini olib kirishga xizmat qiladi.

Demak, tarixiy-toponimik va iqtisodiy realiyalarni tarjima qilishda transkripsiya, transliteratsiya va o'zlashtirish milliy koloritni saqlashning samarali vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Milliy obrazli vositalarning madaniy adaptatsiyasi

Tarjimada faqat predmet va tushunchalar emas, balki xalqning obrazli tafakkuri bilan bog'liq birliklar ham o'zgarishga uchraydi. *Bel-Amidagi ayol portretiga oid quyidagi tasvir bunga misoldir:*

Aslyat: *C'était une grosse brune à la chair blanchie par la pâte, à l'œil noir...*

Tarjima: *Xotin lobar, sochlari qora, ko'zlariga surma tortgan, qoshlarini payvasta qilib bo'yagan, yuzlariga upa-elik surib olgandi* [14; 15].

Tarjima variantida bir necha qiziqarli lingvomadaniy transformatsiya yuz bergan. Fransuzcha *la chair blanchie par la pâte* birikmasida pardoiz vositasida sun'iy ravishda oqartirilgan yuz tasvirlansa, tarjimada u "yuzlariga upa-elik surib olgandi" shaklida berilgan. "Upa-elik" o'zbek tilidagi maishiy va etnomadaniy bo'yoqqa ega birlik bo'lib, tarjima o'quvchisi uchun ancha tabiiy tasavvur hosil qiladi.

Xuddi shuningdek, *l'œil noir, allongé, souligné par le crayon* tasviri "ko'zlariga surma tortgan" shaklida qayta yaratiladi. Fransuzcha matndagi kosmetik qalam orqali ko'z konturining chizilishi o'zbek tilida tarixan va madaniy jihatdan tanish bo'lgan surma tortmoq birikmasi bilan ifodalanagan.

Bu yerda tarjimon manba madaniyatidagi pardoiz jarayonini maqsad tilidagi o'quvchiga tanish obraz orqali qayta kodlagan. Natijada tarjima tabiiyligi va obrazlilik kuchaygan. Shu bilan birga, aslyatdagi *énormes et factices* – qoshlarning haddan tashqari katta va sun'iy ekanini ko'rsatuvchi salbiy-grotesk bo'yoq tarjimada nisbatan yumshagan. Shunday qilib, semantik adekvatlik qisman saqlangan, funksional-uslubiy tabiiylik kuchaygan, biroq manba matndagi ayrim baholovchi komponentlar qisqargan.

Frazeologik obrazning milliy obraz bilan almashtirilishi

Tarjimada milliy tafakkurning eng yorqin namoyon bo'lish shakllaridan biri frazeologik birliklardir. Mopassan matnidagi:

Il avait rougi jusqu'aux cheveux

birliqi o'zbekcha tarjimada:

"Dyuruaning lavlagisi chiqib ketdi"

tarzida berilgan [14; 15].

Fransuzcha iborada qizarishning yuqori darajasi "sochlarigacha qizarish" obrazi orqali ifodalanadi. O'zbek tilida esa xuddi shu emotsional holat "lavlagisi chiqib ketmoq" xalqona frazeologizmi orqali qayta yaratilgan. Bu ikki birlikning leksik tarkibi va obraz manbai mutlaqo boshqa-boshqa bo'lsa ham, kommunikativ natijasi bir-biriga yaqin: kuchli uyalish yoki hayajon tufayli yuzning qizarib ketishi.

Bunday tarjima frazeologik funksional ekvivalentlikning muvaffaqiyatli namunasi hisoblanadi. Tarjimon manba tilidagi obrazni mexanik tarzda takrorlamaydi, balki o'zbek o'quvchisi uchun tabiiy bo'lgan milliy obraz bilan almashtiradi. Natijada aslyatdagi ekspressivlik saqlanadi, biroq uning obrazli "milliy libosi" o'zgaradi.

1-jadval. Fransuzcha milliy-madaniy va obrazli birliklarning o'zbekcha tarjimada ifodalanishi

Aslyatdagi birlik	O'zbekcha ifoda	Tarjima strategiyasi	Semantik adekvatlik	Milliy-madaniy natija
<i>Bel-Ami</i>	Azizim	funksional ekvivalent, adaptatsiya	yuqori	murojaatning emotsional-pragmatik mazmuni saqlangan
<i>bohème</i>	ofatijon	kontekstual-madaniy adaptatsiya	qisman	ijtimoiy konsept qisqargan, obrazning baholovchi-jazibador xususiyati kuchaygan
<i>franc, centime</i>	frank, santim	o'zlashtirish	yuqori	XIX asr Fransiya

				tarixiy-iqtisodiy koloriti saqlangan
<i>boulevard</i>	bulvar	o'zlashtirish	yuqori	fransuz shahar muhitiga oid madaniy belgi saqlangan
<i>Notre-Dame-de- Lorette</i>	Notr-Dam-de- Loret	transkripsiya	yuqori	Parij toponimik makoni saqlangan
<i>chair blanchie par la pâte</i>	yuzlariga upa- elik surmoq	madaniy adaptatsiya	o'rta-yuqori	tasvir o'zbek o'quvchisiga yaqinlashtirilgan
<i>l'œil... souligné par le crayon</i>	ko'zlariga surma tortmoq	funksional-madaniy almashtirish	o'rta-yuqori	manba obrazi o'zbekcha etnomadaniy obraz bilan qayta kodlangan
<i>Il avait rougi jusqu'aux cheveux</i>	lavlagisi chiqib ketdi	frazologik ekvivalent	yuqori	asliyatdagi ekspressiv effekt milliy obraz vositasida saqlangan

Jadvaldagi misollar shuni ko'rsatadiki, milliy-madaniy birliklarni tarjima qilishda saqlash va moslashtirish qarama-qarshi emas, balki bir-birini to'ldiruvchi strategiyalar sifatida namoyon bo'ladi. Tarjimon geografik nomlar, tarixiy pul birliklari va milliy makonni anglatuvchi realiyalarni ko'proq saqlashga moyil bo'lsa, emotsional, baholovchi va frazeologik birliklarda funksional ekvivalent hamda madaniy adaptatsiyaga murojaat qiladi.

Tahlil asosida milliy-madaniy birliklarning tarjimada ifodalanishiga xos to'rtta asosiy tendensiya aniqlandi. Birinchidan, tarixiy va geografik realiyalarni saqlash tendensiyasi kuzatiladi. "Frank", "santim", "bulvar", "Notr-Dam-de-Loret" kabi birliklar tarjima matnida fransuz madaniy makonini yaratishda faol ishtirok etadi. Ularni mahalliy birliklar bilan almashtirish asarning tarixiy va geografik autentikligini susaytirgan bo'lar edi.

Ikkinchidan, pragmatik ma'noni lug'aviy ma'nodan ustun qo'yish tendensiyasi mavjud. "Bel-Ami – Azizim" munosabatida aynan shu hodisa kuzatiladi. Tarjimon komponentlarning formal tengligini emas, asliyatdagi murojaatning emotsional vazifasini saqlashga intiladi.

Uchinchidan, madaniy qayta kodlash tendensiyasi aniqlanadi. "Surma tortmoq", "upa-elik surmoq" singari birliklar fransuzcha tasvirni o'zbek o'quvchisiga tanish madaniy belgilar vositasida qayta yaratadi. Bunday tarjima retseptiv jihatdan samarali bo'lsa-da, asliyatning ayrim etnomadaniy yoki uslubiy komponentlarini o'zgartirishi mumkin.

To'rtinchidan, frazeologik obrazni funksional jihatdan ekvivalent milliy obraz bilan almashtirish tendensiyasi mavjud. "Sochlarigacha qizarish" obrazining "lavlagisi chiqib ketdi" tarzida berilishi tarjimonning tashqi shakldan ko'ra matnning emotsional ta'sirini ustuvor hisoblaganini ko'rsatadi.

Shu asosda badiiy tarjimada milliy-madaniy birliklarning muvaffaqiyatli ifodalanishini quyidagi lingvomadaniy mexanizm orqali izohlash mumkin:

milliy-madaniy birlik → kontekstual ma'noni aniqlash → madaniy komponentni ajratish → tarjima strategiyasini tanlash → semantik muvofiqlikni ta'minlash → milliy kolorit va uslubiy ta'sirni tekshirish → tarjima birligini matnga integratsiyalash.

Mazkur mexanizmda asosiy masala birlikni "tarjima qilish"ning o'zi emas, balki uning qaysi xususiyatini saqlash ustuvor ekanini aniqlashdan iborat. Agar birlik tarixiy-geografik axborot tashuvchi reali bo'lsa, uni saqlash va zarur hollarda izohlash maqsadga muvofiq; agar birlikning asosiy vazifasi emotsional ta'sir, obrazlilik yoki personaj nutqini individuallashtirishdan iborat bo'lsa, funksional va frazeologik muqobil samaraliroq natija beradi.

Umuman, olib borilgan qiyosiy tahlil fransuz badiiy matnidagi milliy-madaniy birliklarning o'zbekcha tarjimada uch xil asosiy holatda namoyon bo'lishini ko'rsatdi: asliyatdagi madaniy belgining saqlanishi, uning qisman semantik transformatsiyasi va maqsad tilidagi milliy-madaniy birlik vositasida qayta kodlanishi. Shuning uchun badiiy tarjimaning adekvatligini faqat lug'aviy moslik asosida baholash yetarli

emas. Milliy-madaniy birlik tarjimasining samaradorligi semantik mazmun, madaniy axborot, kontekstual vazifa va badiiy-estetik ta'sirning o'zaro mutanosibligi bilan belgilanadi.

XULOSA

Badiiy matn tarjimasida milliy-madaniy birliklarning ifodalanishi tarjimaning faqat leksik-semantik emas, balki lingvomadaniy, pragmatik va stilistik xususiyatlarini ham qamrab oluvchi murakkab jarayon ekanligi aniqlandi. Fransuz va o'zbek tillari materiallari asosidagi qiyosiy tahlil milliy realiyalar, frazeologik birliklar, tarixiy-maishiy tushunchalar, toponimlar, emotsional-baholovchi ifodalar va madaniy konnotatsiyaga ega leksemalarni tarjima qilishda yagona universal usul mavjud emasligini ko'rsatdi. Tarjima strategiyasini tanlash, avvalo, birlikning badiiy matndagi funksiyasi, semantik tuzilishi hamda milliy-madaniy axborot yukiga bog'liq.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, tarixiy, geografik va ijtimoiy realiyalarni tarjima qilishda ularning asl shakliga yaqin holda saqlanishi milliy kolorit va asarning tarixiy-madaniy makonini qayta yaratishda samarali vosita hisoblanadi. Transkripsiya, transliteratsiya va o'zlashtirish usullari orqali bunday birliklarning manba madaniyatiga mansubligi saqlanadi hamda tarjima matnida begona madaniyat belgilarining yo'qolib ketishiga yo'l qo'yilmaydi.

Shu bilan birga, emotsional, baholovchi va frazeologik birliklarning tarjimasida formal ekvivalentlikdan ko'ra funksional-uslubiy muvofiqlik ustuvor ahamiyat kasb etishi aniqlandi. "Bel-Ami – Azizim" singari tarjima yechimlari asl birlikning tarkibiy-lug'aviy shaklini to'liq takrorlamasa-da, uning kommunikativ-pragmatik vazifasini tarjima tilida tabiiy shaklda qayta yaratishga imkon beradi. Xuddi shuningdek, obrazli va frazeologik birliklarni o'zbek tiliga xos ifodalar orqali berish tarjima matnining ekspressivligini va retseptiv tabiiyligini ta'minlaydi.

Tahlil jarayonida milliy-madaniy birliklarning tarjimada uch asosiy holatda namoyon bo'lishi kuzatildi: aslyatdagi madaniy belgining bevosita saqlanishi, uning qisman semantik transformatsiyaga uchrashi va tarjima tiliga xos milliy-madaniy birlik vositasida qayta kodlanishi. Mazkur holatlarning har biri muayyan kontekstda adekvat tarjima yechimi bo'lishi mumkin. Shu sababli tarjimaning muvaffaqiyatini faqat so'zma-so'z moslik darajasi bilan baholash ilmiy jihatdan yetarli emas.

Fransuz va o'zbek tillarining qiyosiy tahlili tarjimonda nafaqat ikki tilning grammatik va leksik tizimini, balki ikki xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlar, obrazli tafakkuri va madaniy kodlarini anglash kompetensiyasi ham zarur ekanligini ko'rsatdi. Tarjimon milliy-madaniy birlikning lug'aviy ma'nosi bilan cheklanmay, uning kontekstual vazifasi, assotsiativ mazmuni, emotsional bo'yoqdorligi va badiiy-estetik qiymatini ham hisobga olishi lozim.

Shunday qilib, badiiy tarjimada milliy-madaniy birliklarni adekvat ifodalashning asosiy mezonini semantik mazmun, milliy kolorit va funksional-uslubiy ta'sir o'rtasidagi mutanosiblikni ta'minlashdan iborat. Tarjimonning vazifasi milliy xoslikni mutlaqo o'zgartirmasdan ko'chirish yoki uni to'liq mahalliyashtirish emas, balki aslyat va tarjima madaniyati o'rtasida muvozanat yaratishdir. Aynan shu yondashuv badiiy asarning milliy ruhini saqlash, tarjima o'quvchisiga begona madaniyatni tushunarli yetkazish va fransuz hamda o'zbek adabiy-madaniy makonlari o'rtasidagi samarali muloqotni ta'minlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vinay J.-P., Darbelnet J. *Stylistique comparée du français et de l'anglais: méthode de traduction*. — Paris : Didier, 1958. — 331 p. — (Bibliothèque de stylistique comparée). URL: [Bibliothèque nationale de France / CCFr katalogi](#)
2. Mounin G. *Les problèmes théoriques de la traduction*. — Paris : Gallimard, 1963. — 296 p. — (Bibliothèque des idées). URL: [Google Books bibliografik yozuvi](#)
3. Berman A. *L'épreuve de l'étranger: culture et traduction dans l'Allemagne romantique: Herder, Goethe, Schlegel, Novalis, Humboldt, Schleiermacher, Hölderlin*. — Paris : Gallimard, 1984. — 311 p. — ISBN 2-07-070076-3. URL: [Google Books bibliografik yozuvi](#)
4. Seleskovitch D., Lederer M. *Interpréter pour traduire*. — 2e éd. — Paris : Didier Érudition, 1984. — 311 p. — (Traductologie ; 1). — ISBN 2-86460-052-8. URL: [Open Library bibliografik yozuvi](#)
5. Федоров А. В. *Основы общей теории перевода: лингвистические проблемы : учебное пособие*. — 4-е изд., перераб. и доп. — Москва : Высшая школа, 1983. — 303 с. URL: [Rossiya davlat kutubxonasi katalogi](#)
6. Комиссаров В. Н. *Теория перевода (лингвистические аспекты) : учебник для институтов и факультетов иностранных языков*. — Москва : Высшая школа, 1990. — 253 с. — ISBN 5-06-001057-0. URL: [Bibliografik yozuv](#)
7. Влахов С., Флорин С. *Непереводимое в переводе*. — 2-е изд., испр. и доп. — Москва : Высшая школа, 1986. — 416 с. URL: [Rossiya davlat kutubxonasi katalogi](#)
8. Саломов Ф. *Таржима назарияси асослари : ўқув қўлланма*. — Тошкент : Ўқитувчи, 1983. — 232 б. URL: [Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti elektron kutubxonasi](#)

9. Мусаев Қ. *Таржима назарияси асослари : дарслик*. — Тошкент : Фан, 2005. — 352 б. — ISBN 5-648-03160-2. URL: [Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti elektron kutubxonasi](#)
10. Шарипов Ж. *Бадиий таржималар ва моҳир таржимонлар*. — Тошкент : Фан, 1972. — 258 б. URL: [Bibliografik ma'lumot qayd etilgan ilmiy manba](#)
11. Nida E. A. *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. — Leiden : E. J. Brill, 1964. — 331 p. — DOI: 10.1163/9789004495746. — URL: Brill nashriyoti).
12. Newmark P. *A Textbook of Translation*. — New York : Prentice-Hall International, 1988. — XII, 292 p. — ISBN 0-13-912593-0. URL: [Open Library bibliografik yozuvi](#)
13. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. — London ; New York : Routledge, 1992. — 304 p. — ISBN 0-415-03086-2. URL: [Google Books bibliografik yozuvi](#)
14. Maupassant G. de. *Bel-Ami*. — Paris : Victor-Havard, 1885. — Roman. URL: [Bibliothèque nationale de France katalogi](#)
15. Mopassan G. de. *Azizim : roman / fransuz tilidan I. G'afurov tarjimasi*. — Toshkent : O'zbekiston milliy ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2020. — 352 b. — ISBN 978-9943-07-651-8. URL: [Elektron nashr va bibliografik tavsif](#)
16. G'afurov I., Mo'minov O., Qambarov N. *Tarjima nazariyasi : oliy o'quv yurtlari uchun o'quv qo'llanma*. — Toshkent : Tafakkur Bo'stoni, 2012. — 216 b.